

város számára egy darabig a népszínmű propagálta a maga szalon-parasztját, az újabb időben pedig a naturalista regény kényszerítette ránk a falusi emberállat képzetét. A valóság így mindenképen elsiklott előlünk s a falu idegen és alapszámban ismeretlen maradt számunkra. Pedig az érdeklődés megvan iránta, sőt ez az érdeklődés néha kifejezetten a felfedezés jellegét igényli magának, jelezvén azt, hogy a magyar falu megismerésének új fejezetéhez jutottunk el és remélhetjük, hogy ez az újabb megismerés számottevő eredményeket fog a falu számára hozni.

Hogy ezekre az eredményekre mennyire szüksége van a magyar falunak, azt az előbb említett szerző könyve, *A magyar falu társadalmi mutatja*. Igen biztos és részletes látással megírt könyv, mely a magyar falu lakosságát igyekszik különféle életviszonyaiban bemutatni. Éppen éles látása által sikerült neki, hogy észrevegye azokat az értékeket, melyeknek letéteményese a magyar falu, de ugyanezek ezért fel tudja tárni azokat a hiányokat és visszasságokat is, melyek nemcsak hogy újabb értékek kialakulását teszik lehetetlenné, hanem még a meglévők fennmaradását is veszélyeztetik. Folyamatos, világos nyelven megírt fejezetekben vonultatja elénk a magyar falu szociális tagozottságát, közigazgatását, műveltségi viszonyait, a falusi nép családi életét, sajátos életformáit. Minden során érzik a szerző objektív tárgyiaszeretete s nem egy helyen igen egészséges reformterveket is hangoztat. Látja azonban azt is, hogy maguk a reformok nem elegendők a falu lelkében élő értelmes erők kibontására. Emberekre van szükség, kik elétté tudják varázsolni a paragrafust. A pap, tanító, jegyző és a földbirtokos munkássága itt válik döntően fontossá a falu életére. Bene Lajos teljesen tudatában van ennek s munkájának az a fejezete, mely a falu vezetésére hivatottakkal foglalkozik, egyike a legsikerültebbeknek.

Hegyaljai Kiss Géza a szeretetet nagyasszonyának, *Lorántfy Zsuzsána fejedelemasszony*nak arcképét rajzolta meg munkájával. Nem ő az első, aki erre vállalkozott, hiszen Lorántfy Zsuzsánának a múlt század

óta már több életírója akadt, sőt alakja kis mértékben a népirókat is megihlette, de Kiss Géza mindenestre új hangot vitt ebbe az együttesbe: a rajongó lelkesedés hangját. A széles milieu-rajz alapzatára állítja fel a nagy fejedelemasszony szobrát, de ez a szobor él, mert megelkeszíti a könyv írójának csodáló szeretete, de főként Lorántfy Zsuzsánának leveleiből hozzánk beszélő lelke. A fejedelemasszony leveleiből vett és ügyesen csoportosított bő idézetek csodásan sokrétű női lelket tárnak elénk. Néha igazán alig érezzük, hogy életrajzot olvasunk, annyira drámailag jelenítő a könyv egyik-másik részlete. Itt-ott talán némi bőbeszédűség halványítja a fejedelemasszony arcképét, de a könyv egészét tekintve, megírója igen szép és köszönetet érdemlő munkát végzett.

Schmidt József „Buddha” címmel ezeltől öt évvel megjelent könyvét *„Ázsia világossága”* címen átdolgozva bocsátotta ki. Az átdolgozás az előbbi mű lényegét egyáltalában nem érintette s csupán néhány, inkább a külső elrendezésre vonatkozó változtatást hozott. Ez a könyv sem akar a buddhizmus érdekében propagandát csinálni, hanem az érdeklődő olvasót igyekszik bevezetni a buddhizmus ismeretébe. Ennél a programnál, melyet a könyv előszavában fejt ki, meg is marad írása egész folyamán. Ezzel körülbelül meg is találta azt a hangot, mely által a magyar közönség érdeklődésére számíthat, hiszen a nyugati országokban egyenesen keresztyénségpótló igényekkel fellépő neo-buddhizmus nálunk nem, vagy csak egészen elenyésző mértékben érezteti hatását. A művelt ember azonban mindenütt érdeklődik az iránt a vallás iránt, mely ötszáz millió embertársának adja meg lelki nyugalomát és életének irányító erejét. Schmidt József összefoglaló ismertetése ezt az érdeklődést bizonyára teljes mértékben ki fogja elégíteni.

K. D.

Földi Mihály: Valakit szeretni kell. Földi a régi naturalista irány követője, jó megfigyelő, ki sok apró részletet észrevesz és pontosan rajzol, a testiséget, az erotikumot a kelleténél jobban hangsúlyozza, de azért nem esik sok modern írónk-

nak abba a hibájába, hogy ezt tartsa mindennél fontosabbnak. A durvát és undorítót lehetőleg elkerüli. Ebben a novellás-kötetében az is kellemesen lep meg bennünket, hogy iparkodik történeteit lélekrajzilag elmélyíteni s ez nem egyszer sikerül is neki. A lelket ugyan még erősen a testen keresztül látja, mint naturalista mesterei (*Valakit szeretni kell. Rossz szerelem*), de mint-ha a lélekrajzolás más irányai elől sem zárkóznék el. Lélekrajzaiban még sok a csináltság, kigondoltság s ez kellemetlenül hat. *A feleségem babája* c. novellájában pl. gyermektelen asszonyt rajzol, ki egy bábuval hosszú időn át úgy bánik, mint-ha élő gyermek volna. Nehezen elképzelhető, mesterkélt dolog. Az *Anyá* címűben egy feleség szerepel, ki szenved a miatt, hogy férje egy fiatal leánnyal flörtöl közös tudományos kutatás ürügye alatt, de egyszerre „anyai” érzelmek támadnak benne a „két gyerek” iránt s már nem haragszik rájuk. Alig hiszem, hogy egy féltékeny asszony így viselkedjék és érezzen, talán maga az író sem hiszi egészen. Eppen ilyen csinált az éhséggel küzdő művész lélekrajza, aki egy pár kolbászt megöl egy vén leányt. Nagy gonddal van kidolgozva, de a körülmények egészen valószínűtlenek (*Romok hőse*). Ugyanílyen kigondoltnak érezzük a meghalt feleségét sirató férj vízióját (*A hívő*), vagy a kivilágított ablak függönyén áttetsző női árnyba szerelmes orvosnövendékét (*A diák és az árnyék*). Sikerültebbek ezeknél a *Két apa*, *Az elveszett arc*, *Mária nővér*, különösen az utóbbi, mely egy egész életen át hősiiesen titkolt szerelem finom rajza. A cím nem helyes, mert nem apácáról van benne szó, általában egyes stílusbeli kisikamlásból (pl. rojtozza, *fesli* az élet) azt látjuk, hogy írónknak nem anyanyelve a magyar.

Néha elhagyja a realizmus talaját s a romantika országába tesz sikerült kirándulásokat (*A legszebb szerelem* s *Hári János kalandjai* közül a második elbeszélés a XVI. századbéli brassai ötvösről).

Leghosszabb s talán legsikerültebb rajza a kötetnek a *Rügyek a hó alatt*, egy öreg trombitásról, öreg életpárjáról és lakatos szobaurukról szóló novella. Erős realizmussal, kesernyés humorral írt, eredeti mi-

lieube helyezett, jól elbeszélte történet.

Földi általában gyakorlott elbeszélő, úgyhogy kötete érdekes olvasmány, bár élesebben körvonalazott egyéniség még nem mutatkozik benne.

Szinnyei Ferenc.

Az Ungarische Jahrbücher öt éves. Egy folyóirat öt éves évfordulójáról a háború előtt valószínűleg senki sem tartotta volna szükségesnek megemlékezni, bár már akkor is ritkaságszámba ment, ha egy idegennyelvű magyar folyóiratnak több éven át sikerült megjelennie. Az Ungarische Revue-t kivéve egyetlen németnyelvű folyóiratunk sem élt tovább egy-két esztendőnél. Igazán merész vállalkozás volt Gragger Róberttől a maga folyóiratát a legrosszabb időben megindítani, 1921-ben, amikor a magyarnyelvű folyóiratok is csak tengődvé jelentek meg és amikor a külföldön az érdeklődés Magyarország iránt a minimumra csökkent. Annál fontosabb volt a folyóirat hivatása, mely nem elégedett meg a magyar kultúrfölénynek, mint utolsó vigaszunknak, üres hangoztatásával, hanem azt a kultúrvilág előtt igazolni is törekedett. És azért kell megállnunk mellette egy pillanatra, mikor hatodik évfolyamába lép.

Gragger folyóiratának első számában kifejtette programját: ez a hungarológia intenzív művelése és bekapcsolása az egyetemes tudományosságba. A hungarológia fogalmát szélesre szabja: nyelvi, irodalmi, történeti, jogi, közgazdasági problémákkal kíván foglalkozni. Öt év után megállapíthatjuk, hogy programját a legnagyobb tervszerűséggel sikerült valóra váltania. Nemesak a magyar tudomány eredményeit ismertette fordított cikkekben a külfölddel, hanem nagyon sok eredeti cikket is jelentetett meg a legkiválóbb magyar tudósok tollából. Legfőbb érdemének azonban mégis azt tartjuk, hogy sikerült felkeltenie a külföldi tudósok érdeklődését magyar problémák iránt és sikerült megnyernie munkatársakul Thomsent, Bang Kaupot, Lewyt, Boldet, Markwartot, Brandt, Brücknert, Wichmann és még több világszerte ismert tudóst. Ezáltal biztosította az Ungarische Jahrbücher